

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones iuris prudentiae canonico-civilis ... in gratiam tyronum - Cod. Ettenheim-Münster 77

[S.l.], 1701-1739

Caput 8

[urn:nbn:de:bsz:31-108650](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108650)

Caput 8.
De terminis juris ac inprimis
de actionibus

Qui Jurisprudencia siue sacra siue civili
operam dare intendit, notitia terminorum
Juris habeat, necesse est; ubi quippe ter-
mini Juris non intelliguntur, nec Jus,
nec illius Interpretes intelligi possunt. In-
gens proinde opera pretium fore arbitror,
si eos terminos, quorum in Jure frequen-
tior est usus, breviter hic exponam,
primo quidem de actionibus, ut pote scitu
magis necessariis, tum de aliis terminis
secundum ordinem alphabeticum dispositis
dicturus.

S. 1.

De definitione ac divisione actionum.

Actio definitur, quod sit Jus, id est facultas,
persequendi in judicio, quod sibi debetur, princ.
Inst. 4. de action. Hac definitio convenit ac-
tioni, prout sumitur in actu 1. nam loquendo
de actione in actu 2. definiri potest, quod sit
ipsa judicialis petitio ejus, quod sibi debetur.
Dico quod sibi debetur ad differentiam accu-
sationum criminalium, et publicorum judiciorum,
in quibus non persequimur, quod nobis debe-
tur, sed ad vindictam agimus, ut quis puniatur.

Porro varia ab Imperatore actionis propo-
nuntur divisiones. 1. Ex materia alia sunt
in rem, alia in personam. 2. Ex causa effi-
ciente, alia sunt Civiles, alia Pratoria.
3. Ex causa finali, alia sunt rei perse-
cutoria, alia poenales, alia mixta. 4. Ex
quantitate rei in actionem deducta, alia in
singulum s. ut omnes rei persecutoria; alia
in duplum, triplum, quadruplum. 5. Ex qua-
litate alia sunt bona fidei, alia stricti juris,
alia arbitraria, de quibus iam per ordinem.

171
§. 2
De actionibus ratione materia

Diximus precedenti paragrapho actionem
dividi a ratione materia in realem et
personalem, quae Divisio est adaequata om-
nium actionum, quia materia omnium ac-
tionum, quibus utimur, aut est in persona
aut in rem. Est autem actio personalis ea,
quae convenimus eum, qui nobis obligatus est,
vel ex contractu, vel ex delicto, vel quasi.
Dicitur personalis, quia in persona obliga-
ta ita manet defixa, ut eam non egrediatur.
hoc est, contra tertium, vel successorem Singu-
larem non datur.

Actio vero realis, seu actio in rem est ea,
qua rem nostram, quae ab alio possidetur peti-
mus; Duo igitur requiruntur ad hanc ac-
tionem constituendam, nempe dominium, et
possessio; dominium se tenet ex parte agen-
tis; possessio vero peres eum est, qui conve-
nitur.

Nota. Actio realis, quae peto rem meam cor-
poralem ab alio, qui eam possidet proprie
dicitur vindicatio rei. Quod si vero res sit
incorporalis, nuncupatur confessoria, vel
negatoria.

Est autem actio confessoria ea, qua agi-
mus contra impedientem nos uti jure, aut
servitute competenti nostrae personae, vel rebus
nostris: Et dicitur confessoria; quia proponi-
tur verbis affirmativis.

Dixi 1. jure; quia haec actio non tantum
competit pro servitutibus, sed etiam pro quo-
libet jure incorporali; Dixi 2. personae
nostrae; quia sunt quaedam servitutes, quae non
rebus, sed personis debentur, quales sunt
usufructus, usus, habitatio. Dixi 3. rebus
nostris propter servitutes urbanorum, et rusti-
corum praediorum, quae non personis, sed rebus
hoc est, fundis seu domibus debentur.

Actio vero negatoria ea est, qua servi-
tutem negat, libertatem autem asserit,
seu ea est, qua agimus, et contendimus,
res nostras non servire rebus, sine perso-
na illius, qui pretendit jus sibi debere in jjs.

Confessoria itaq; locum habet, quando ago,
et contendo mihi jus esse usq; in adibus vici-
ni mei, ne ipse altius tollat. Negatoria
vero, quando contendo adversarium jus non
habere in adibus meis, quo impediar, ne altius
tollam, seu nego ei jus competere, quo me
prohibere cupit, ne altius aedificem.

Juvat hic apponere speciem actionis con-
fessoria quomodo nempe in judicio propona-
tur; inde pro actione negatoria simile
exemplu facile efformari poterit. Itaq;
Aitor dicit, se ~~confessoria~~ a Titio pro
sol aureis jus emisse, ut per fundu ejus ad
fundum suu aqua ducere liceret, quumque
aliquamdiu in quieta possessione hujus juris
permanisset, familia Titij jussu ejus eum impe-
dit, quo minus ipsi aquam ducere liceat. Pa-
tis itaq; sententia judicis declarari eam servitu-
dem ducenda aqua per fundu Titij ad fundum
suum ipsi competere &.

D. 3.
De actionibus ex causa efficiente.

Partione cause efficientis dividitur actio in
Civilem et Praetoriam. Actiones Civiles ori-
ginem habent ab aliqua parte juris Civilis v.g.
a lege iz tabularu, a Plebiscito &. Praetoria sunt
introducita ex edicto Praetoris naturalem equita-
tem attendentis, quarum aliae sunt vel in rem,
ut publiciana, Rescissoria, Pauliana, Serviana
et quasi Serviana: vel in personam, ut de consti-
tuta pecunia, peculio, actio in factum, ex iureju-
rando; deniq; poenales et prejudiciales.

De actione Publiciana.

Actio Publiciana sic dicta, quia Publiciu Praetorem

173
habet Authorem; est actio realis, qua petimus id
quod nobis ex justa causa à non Domino bo-
nâ fide traditum est, et nondum usu captum.
Dixi 1. ex justa causa, id est, ex legitimo
titulo, puta emptionis, donationis &c. Dixi
2. à non Domino; quia si à vero Domino res
tradita esset, et postea amissa, Rei vindicatio
competeret, non publiciana actio. Dixi 3. bo-
nâ fide, nam mala fides nulli patrocinari debet.
Dixi 4. nondum usucaptum; nam si fides res usu
capta, uel praescripta esset, non actio publica-
na, sed rei vindicatio competeret.

Sic autem proponitur. Emptor dicit domum, quam
Titius possidet, sibi ab eo, quem credidit Dominum
esse ex justa causa traditam, et aliquamdiu posses-
sam; at cum ipse abisset, à Titio apprehensa et
occupata est, qui eam licet interpellatus resti-
tuere recusat, cum tamen possit. Petit itaq; se
sententia iudicis declarari istius domus qua-
si Dominum, ac Titium condemnari ad resti-
tutionem &c.

De actione rescissoria.

Actio rescissoria est ea, qua agitur ad rem
nostram ab alio usu capta redaperanda, quasi
usucapta non fuisset. Haec actio Publiciana
invenitur contraria; impugnat enim usucapi-
onem, quam Publiciana ducitur. Competit
autem ei, qui legitimum habet impedimentum,
aut ostendit, justam causam obfuisse, quò minus
alterius usucapionem interrumpere, uel impedire
potuerit.

In exemplo Titius vendit Sempronio librum
meum traditq; Sempronius postea discedit et
abest, per Trienarium, suq; usucapionem completa
consequitur libri mei, post quam revertitur.
Jam non competit michi contra eum rei vindi-
catio, quia dominium, quod habui in libro, per

usucapionem legitimè ac bonâ fide comple-
tam translatum est in Compronium; ne
igitur absq, omni culpa priver re mea,
introduita est à Pratore actio rescissoria,
qua nimirum peto per officium judicis, me
in integrum restitui, atq, usucapionem, quam
v. g. ob alterius absentiam interrumpere non
potui, rescindi C.

De actione Pauliana.

Actio Pauliana s: à Paulo Jurisconsulto
introduita, est actio realis, quâ Creditores
rem repetunt, quam debitor in fraudem eorum
alienavit, quasi nunquam alienata fuisset.
Nomine rei intellige res sine corporales
sive incorporales, sive mobiles, sive immo-
biles.

Hæc actio d. datur aduersus eos, qui Sci-
entes debitorem non esse solvendo, aliquid
cum eo gerunt, vel paciuntur, ut habere
desinat id, quod habet. II. aduersus ipsos de-
bitores in fraudem Creditorum bona sua
alienantes. III. Aduersus hæredes, quatenus
ad eos peruenit.

Finis hujus actionis est, ut omnia in
fraudem gesta, et alienata restituantur in
pristinum statum, in quo fuere ante alie-
nationem l. ult. d. si. Sover ff. qua in fraud.
Cred.

De actione Serviana.

Actio Serviana s: à Servio Pratore prodita
est actio realis, quâ Locator res à Colono
aut Inquilino in re locata illatas, sibiq, pro
pensione tacite obligatas persequitur aduersus
quemvis possessorem.

Dixi d. tacite obligatas, quod solum ad
res Inquilini referri debet, quæ nepe locata

in domum illata tacite intelliguntur Domino oppignorata, etiam si nihil de pignore conventum sit. Occurrit enim dicendum de rebus Coloni, quae in praedium Rusticanum ab eo conductum inuenta, sunt oppignorata nisi ex pacto expresso, Inst. 4 §. adispiscenda vers. interdictum de interdict. vid. Jacin, et Corvin. hic.

Dicitur 2. aduersus quemvis Possessorem, quia haec actio est realis, et persequitur rem à quocumque fuerit possessa.

Haec actio sic ~~in propria~~ persona proponitur: Cum locassem Titio domum meam ad triennium, ut singulis annis pro pensione solveret decem aureos, inbulidam rem suas, quas habebat, quaeque iure Domini ad eum pertinebant, et inferendo pro pensione ipsius domus sive deteriorationis mihi tacite obligata sunt.

Quia autem Titius conductor pensionem promissam non solvit, et res ipsae per illationem pro ea tacite mihi obligantur, peto possessionem illarum rerum mihi adjudicari, donec de pensione fuerit satisfactum.

De Actione quasi Serviana

Actio quasi Serviana, seu hypothecaria dicitur, quae Creditor rem, quae sibi iure pignoris vel hypothecae expressè obligata est, persequitur, ut nempe ea sibi adjudicetur, si à debitore non fuerit redempta.

Dicitur quasi Serviana, quia per eam non ita plenè providetur creditoribus sicut per Servianam Locatoribus; Locator enim potest proprie

authoritate res tacite sibi obligatas ca-
 pere, et includere, quod Creditori in expresso
 pignore non licet, si id Creditor non detinet.
 Hac actio sic proponi solet: Titig accepit
 a me mutuos 100. aureos, pro quibz obli-
 gavit annulum aureum, cuius ipse erat
 Dominus vel quasi Dominus, seu cuius saltem
 possessor erat; quia actum mutuum
 non solvit, et ego detentionem illius au-
 rari non habeo, peto eum donec fuerit ^{7 annuli}
 satisfactum, mihi decerni. Haec tenus
 de Actionibus praetorijs in rem, nunc

De Actionibus Praetorijs
 Personalibus.

Tres ab Imperatore proponuntur 1.
 de constituta pecunia. 2. de peculio.
 3. actio in factum ex iurajurando.
 Inst. d. 8. de action. qui plures espe-
 ctantur ad finem huius d.

De constituta pecunia.

Nota. constituisse hic nil aliud est,
 quam convenire, et conveniendo se obli-
 igare ad id, quod iam debitum est. unde
 Actio de constituta pecunia dicitur actio
 personalis, qua agimus contra eum,
 qui per nudum pactum se constituit
 solviturum id, quod prius ipse ex nudo
 pacto, vel alius quidam ex quacumque
 causa debebat.

Dico per nudum pactum; quia si consti-
 tutum fieret per stipulationem, sequa-
 retur actio ex stipulatu.

Dico ex nudo pacto, seu naturali obli-
 gatione, cui in iure alia non competit
 actio; ex quo consequens est, hoc consti-

133.
tutum Creditori valde utile esse; quia
ex eo orta est actio, quam prius ipse non
habebat:

Hac actio sic proponitur: Cum Titius
et ego essemus in eadem negotiatione
ipseque opus haberet pecunia, rogavit
me, ut 100. aureos ei munus darem, quos
ita à me accepit, promittens ad proximum
Kalend. Maij se soluturum, Calendis
autem advenientibus creditam pecuniam
numerare non poterat, ideoque sejus per
nidum pactum illos aureos se soluturum
constituit, quia autem ex illo consti-
tuto sejus mihi efficaciter obligatus
est, peto cum condemnari ad solvendum
illos 100. aureos.

Actio de peculio.

Nota: Peculium s: quasi pusilla
pecunia, seu pusillum patrimonium
est, quod Servus, vel filius familias Do-
mini aut Patris permisso Separatum
à rationibus, seu rebus Dominiis vel
Patris habet.

Est igitur Actio de peculio ea, quae
pertinet à Patre vel Domino, ut solvat pro
filio, vel Servo nobis ex contractu ob-
ligato, in quantum viros peculij pati
possunt.

Author huius Actionis est Praetor, qui
eam contra ius Civile, quo cavetur, ne
filius pro Patre, aut vicissim teneatur
J. J. C. ne fil. pro Patre, introduxit, cum
enim perspiceret, quod Pater et Dominus
ex contractu filij vel Servi lucrum sortiantur

et peculium concedendo permisisse ne
negotiationem videantur, aequum judi-
cavit, ut et omnes obligationis et actionis
sustinerent.

Hac Actio sic proponitur: Postquam
comperit habebam Titium filium
Sempronij, ex ipsius Sempronij concessione
habere peculium, quo possit negotiari,
contraxi cum eo, pulsans Catrem contrac-
tui consentire, vendidique ei 100. modios
frumenti 30. aureis, quos tamen Solvere
recusat. quia autem Sempronius
in potestate sua tenet, et possidet hoc
peculium, peto eum in predicta summa
30. aureorum mihi condemnari, in qua
cum vires peculij patientur.

De Actione ex Jurejurando.

Actio ex jurejurando: in factum dicta: est
actio pratoria Personalis et compe-
tens, qui petente Adversario, juravit sibi
aliquid deberi, vel rem aliquam suam esse.

Nota: quando Juramentum est Salutu-
m, non amplius quaeritur, utrum res Actori
aliquid debeat; sed tantum an Actor ju-
raverit, sibi quid deberi, et si de juramen-
to constiterit, condemnabitur Reus.

Hac Actio sic proponi potest: Cui Titij
tuum in jus Vocassam propter Summam
100. aureorum mihi ex Contractu debitas,
ipse vero debito negato, juramentum mihi
debuit, et quanquam illud praestiterim,
differt tamen debiti solutionem: peto
Itaque, ut ad dicta Summa solutionem
condamnetur. Et quia ex diversis

causis juratur, secundum causa varia, tamen narrabit actor, qualiter juraverit.

De Cratorijs Actionibus Personalibus paralibus.

Hactenus de Cratorijs personalibus non paralibus, nunc de paralibus agendum, quarum tres nominatim ab ipso Imperatore proponuntur. 1. est actio albi corrupti. 2. ex edicto de in jus vocando. 3. ne quis eum, qui in jus vocatus est, vi eximat. instil. 4. §. 12. de Action.

De Prima Actione parali.

1. ma Actio paralis est Actio albi corrupti, et est ea, qua quilibet e populo adversus eum ulitur, qui id quod in albo Cratoris propositum est, puta Edictum perpetuum vel per se, vel per alium corrumpit, aut sustulit. Et hic tenetur ad panam 50. aureoru, non Fisco, sed Accusatori applicandam.

Wolfius hic.

Dixi in albo Cratoris: quo intellige parietem vel tabulam de albatan, quo Crator edicta sua proponebat. tu modo extendere panam illius actionis ad alios casus, ut si quis corrumpere vel id quod propositum est in publico, ut perpetuo illic esset.

De 2. Actione parali.

Secunda Actio paralis est ea, qua datur in 50. aureos contra eum, qui

Patrem, vel Patronum, non petita, aut saltem non impetrata à Jureca Venia in jus Vocat.

Dico Patrem vel Patronum; quia licet multae Personae prohibita sint in jus Vocari, ut Magistratus, Pater, et Religiosa &c. tamen in Solis Patribus et Patronis locum habet pena legalis s. v. auctorum, in alijs vero solum pena arbitraria secundum glossam. et Nota quod haec pena s. v. auctorum cadat Parenti, et Patrono agenti, non Fisco.

De tertia actione poenali

Tertia actio poenalis est ea, qua datur adversus eum, qui celatum in jus vel per se, vel per alium dolo exemit, vel impedivit, quo minus veniret.

Porro eximentis pena haec est, ut scilicet in tantum teneatur, quanti ab Actore ea res, de qua est controversia, aestimatur, quod si plures aliquam exemerint, Singuli teneantur in Solidum l. poenal. d. hoc iudicium §. si quis eum.

De Actionibus prejudicialibus.

Post actiones poenales proponit Imperator actiones prejudiciales Inst. c. 4. d. 15. h. t. quae licet in rem esse videantur, ut ait Imperator, non immerito tamen cum Corvino et alijs eas inter actiones personales recensimus, eo quod haec actiones quaestionem Status, adeoque jus Personarum concernant. Sunt autem actiones prejudiciales ea, quibus de statu alicujus personae contestatur.

Et dicitur projudiciale, quia prope
dicant alijs questionibus inter heredes
et rem, quae dandi non possunt quamvis
causa status non fuerit discussa V. G.
Siquis tanquam filius defuncti con-
tendat hereditatem ad se pertinere, ne-
getur autem esse heres, quasi non sit
filius: Primo videndum est, an sit
filius, inde quippe cognoscatur, an sit
heres; itaque cognitio de filio facit
projudicium cognitioni de hereditate.

Harum actionum vulgò tres enume-
rantur species: 1ª competit Domino
adversus servum pro libero homine
se haberi volentem, et e contrario servo
adversus Dominum pro tendente servo
tutem. 2ª competit Patrono
adversus libertos, nempe adversus eos,
quibus libertatis beneficium contula-
rent, et post istud beneficium Patroni
jus obsequiorum denegant: et ex
diverso datur libertis ingenuis, id est,
ex Matre libera natos se profiterentibus,
adversus Patronos, qui se tales falsa
opinionis asserunt.

3^a competit Patri contra filium, ne-
gantem se filium, ne V. G. Patrem alere
teneatur, et vicissim datur filio contra
Patrem, negantem se Patrem, ut cum
V. G. hereditate privet.

4^a harum actionum species sic propo-
nitur: Scia ancilla serviebat mihi, et
durante servitute peperit Stichum, qui
licet ratione servitutis, qua Scia Mater

ejus mihi obligata erat, mea potestate sub,
iiceretur, at tamen negat se servum meum
esse; unde peto me Dominum declarari cumq[ue]
compelli, ut praestet servitia. eodem modo
propono mutatis mutandis alias 2. Spe,
cis.

§. 3.4.

De Actionibus ex causa finali.

Ratione causa finalis dividuntur actio,
nes in eas, quae sunt rei persecutoria, pa,
na persecutoria, et mixta.

Actiones rei persecutoriae sunt, quibus
persequimur rem, qua nobis abest, et
adversario adest, ut sunt omnes actiones
reales, et pleraque actiones personales
ex contractu originem trahentes, puta
quibus simplex, id est, rem solam perse,
quimur, ut actio commodati, depositi, mutui.

Actiones vero p[ar]te persecutoriae sunt
ea, quibus agimus non ad id, quod nobis
abest, et adversario adest, sed simpli,
citer ad p[ar]tem nobis tamen applican,
dam. V. G. duplex, aut quadruplex, ubi
est actio furti manifesti, et bonorum
raptorum.

Actiones deniq[ue] mixtae sunt, quibus par,
tim rem, id est, quod nobis abest, partim pa,
nam persequimur.

Ceterum aliud genus actionum mixtarum
recensetur ab Imperatore d. 20. h. c. ni,
mirum actio familiae heriscunda, comuni
dividendo, et finium regundorum. quae acti,
ones ideo dicuntur mixtae, quia partim
naturam realium, partim personalium
actionum sapiunt; realium, quia i[us] rem

nostram persequimur; personalium, quia
personales praestationes patimur.

Dicitur autem actio familiae heriscunda,
id est, hereditatis dividenda ea, quae petit
heredes portionem hereditatis sibi competere,
tam à coherede, et simul praestationes per-
sonales V. G. compensationem damni emer-
gentis, vel fructuum mala fide consumptorum.

Datur itaque haec actio cohæredi contra herede-
dam, qui sine iusta causa recusat divisionem
rerum hereditariarum de sui natura divisibilium.

Actio vero communi dividundo est ea, quae
datur illis, inter quos res aliqua ex causa
legati, donationis vel alia cuique est communi
ut vel dividatur, vel praestetur, quod ex
aquo praestari oportet.

Sic proponitur: In primis petitur, ut res om-
nes communes, vel ex illis una alterave divi-
datur, deinde siquid forte ex dilata divi-
sione aut aliter ex rebus, vel re communi
dolo vel culpa socij absit, ab eo damnum
reparetur.

Denique actio finium regundorum, id est, dis-
tinguendorum datur illis, qui habent praedia
ruribus confinia contra vicinum possessorem
ad constitutionem novorum terminorum, vel res-
titutionem antiquorum.

Dico ad constitutionem novorum terminorum
quia si praedia terminis distincta non fue-
rint, auctoritate personaliter iudex, et dividat
ac constituat terminos.

Dico ad restitutionem antiquorum; quia si
termini evulsi fuerint, agi potest ad resti-
tutionem, et evellers criminaliter puniri
potest. l. 4. §. si dicat f. eodem.

§. 4. 5.

De Actionibus ratione quantilitatis
in eas deducta.

Actiones à quantitate in eas deducta
sunt ea, quae concipiuntur et dantur vel
in Simplicem, vel in duplum, vel in triplum,
vel in quadruplum.

Actiones quae dantur in Simplicem, seu solum
in ipsam rem sunt omnes actiones, quae ex
contractu vel quasi proficiuntur, quaeque
solum sunt rei persecutoriae.

Actiones in duplum conceptae sunt j.
actio furti non manifesti. 2. actio damni
injuria dati ex lege Aquilia. 3. Actio
positi ex causa incendij, tumultus, nauis
fragij, ruinae, quae dantur adversus depon-
situm inficientem §. de quibus Imperator
d. 23. hic.

Actiones in triplum hodie non sunt in usu.

Actiones vero in quadruplum sunt 4. Nempe
actio furti manifesti, de qua d. 3. jam diximus. 2.
actio ex edicto adversus Calumniatorem.
3. Condictio ex lege adversus executores
liberum, qui plus a quo Sportularum nomina
exegerint.

Dico condictio ex lege; quia hac actio non
habet specificum nomen; ideo dicitur con-
dictio ex lege, in qua de ea fit mentio d. 25.
hic. 4. Denique actio quod metus causa.

Est autem actio quod metus causa actio
personalis in rem scripta, quae datur illi
qui per gravem metum ad dandam V. G.
aliquam rem compulsus est.

Dico j. Personalis, quia oritur ex delicto,
et primò datur contra Personam, quae
metum intulit.

Dico 2. in rem scripta, quia datur contra
quemcumque possessorem, qui ejusmodi rem
in manu extoriam possidet, aut ex ea sensil
comodum.

D. §. 6.

De Actionibus ex qualitate.

Actiones ratione qualitatis sunt Actio-
nes bona fidei, Stricti Juris, et Arbitrarie.
Actiones bona fidei sunt, in quibus Judicium
permittitur libera aestimandi, et Arbitrarii
potestas, quarum alter alteri praes-
tare debeat secundum naturam actionis.

Sunt autem sequentes ab Imperatore enu-
meratae d. 28. hii. Actio ex empto vendito;
actio ex locato conducto; ex negotiorum
gesto; actio de positi; pro socio; tutelae;
commodati; Signorabilia; familia
harciscunda; communi dividendo, pro
scriptis verbis, quae de aestimato proponit,
et ex permutacione competens; harci-
ditatis petitio. Reliqua omnes sunt Stri-
cti Juris.

Sunt autem actiones Stricti Juris ea,
in quibus omnia Stricti accipiuntur, et
regulariter non veniunt, quae non ex-
primuntur à partibus. Quidam observant
quod omnes actiones sunt bona fidei, quae na-
scuntur ex Contractibus bilateralibus, seu
utroque obligatoris; Stricti Juris contra
quae descendunt ex contractu unilateralis,
non supponente pactum utriusque obligato-
rium. Excipiunt tamen petitionem
hereditatis, quae licet pactum non supponat,
tamen videtur esse bona fidei.

Inter actiones bona fidei potiore loco
sibi vindicant petitio hereditatis, actio

prescriptis verbis, actio pro socio, actio negotiorum gestorum, tutela, et pignus, ratia.

Actio hereditatis, est actio in rem, qua is, qui se heredem dicit, utitur adversus eum, qui possidet rem hereditariam.

Actio prescriptis verbis est ea, per quam agimus ex prescripto verborum, quibus contrahentes usi sumus, seu sicut verba quibus conventio interita est exigenti prescribere quippe hic idem est, ac ius tuere, ordinare &c.

Oritur hac actio ex contractibus in nominatis, vel alijs in quibus dubitatur, quanam competat actio. cum enim olim ambigeretur de contractus nomine, et tamen aequum erat actionem dari, Lex Civilis instituit generalem actionem ex prescriptis verbis, et in factum, qua nimirum demonstrato per simplicem rei gesta narrationem facto perinde utiliter ageretur, ac si speciale actionis nomen propositum esset.

Actio pro socio est ea, qua datur socio contra socium ad lucrum communicandum, et ad damnum resarciendum dato, vel levi culpa datione.

Actio negotiorum gestorum duplex est; directa et contraria. directa est, qua datur Domino rei ad petendam rationem administrationis a negotiorum gestore &c. contraria est, qua datur negotiorum gestori adversus Dominum rei gesta, qua reperit, siquid de sua in negotio impendit.

Actio tutela pariter alia est directa, et alia indirecta; directa datur pupillo

contra Tutorem finitā tutelā, ut reddat
rationem administrationis suae. Contraria
verō datur Tutori contra pupillum, quā
repetit, siquid in rem pupilli impendit.
Dixi finitā tutelā; quia absurdū videri
potest, rationes administrationis ab eo de-
siderari, qui adhuc administrat. L. nisi fini-
ta ff. de tut. et rat. distr.

Actio pignoratitia prout est directa, datur
debitori pignoris recipiendi causā, vel ejus
proxi, adversus Creditorem; contraria
verō datur Creditori adversus debitorem
ad id, quod ei pignoris causā probabiliter
absit, puta ad necessarias impensas
ad rem pignoratitiam factas.

Quas incidenter, quid sit actio directa
et contraria? Actio directa ea
est, quae competit illi, ad quam res perti-
net; contraria verō est, quae competit
alteri, quando scilicet contractus est
talis, in quo mutantur contrahentium
nomina, ut in contractu pignoris modo
memorati, ubi unus appellatur Creditor
et alter debitor.

Nota tamen aliam esse actionem, quae dicitur
directa, quatenus oppositor utilis, est
est illa, quae datur ex Verbis Legis.
Utilis verō, quae ex interpretatione et
mente Legis. Corvinus ad Tit. de act. in
prine. In exemplo vendis aliam
actionem realem; huic quidem non com-
petit actio realis directa, competit ta-
men utilis; quia proprie vindicationem
non habet a jure sibi concessam. Speculatus
Verbis Legum, aequitas tamen suadet,

188
ut ei detur rei vindicatio L. ult. c. de heredi-
tate vel actione vendita. Sic actio confesso-
ria directa datur tantum illi, qui praeter-
dit servitutem in fundo alteri, Utilis vero
etiam illis, qui praetendunt aliam rem in-
corporalem, eamque vindicare volunt V. G.
jus Patronatus, Decimarum, jus Vanaudi.

Schwardendorff in act. forens. expos. Sect. 2.
alij apud Schneidew. communiter afir-
mant etiam illam esse directam, quae ex
interpretatione et mente Legis colligitur,
utilem vero illam, quam dat Legislator
posterior, nampe jurisconsultus vel Prae-
tor, legem prius latam extendendo ex
paritate rationis.

Porro actiones arbitrariae ~~quae quibusdam~~
~~modis~~ dicuntur actiones Stricti rationis
juris, in quibus praeter naturam actionis
proposita exercatur officium Judicis;
et dicuntur arbitrariae, quia a Judicis
arbitrio dependent.

Dico 1. Stricti Juris, quia nulla actiones
bonae fidei sunt arbitrariae, unde quotquot
arbitrariae dicuntur, Stricti Juris omnes,
esse est.

Dico 2. praeter naturam actionis proposita
ad differentiam actionum bonae fidei, in
quibus Judicis officium quidam servit, non
autem praeter naturam actionis, sed secun-
dum naturam; in actionibus enim bonae
fidei, quantum auctori restitui debeat, ex
bono et aequo aestimari Judicis competit
ex natura seu causa actionis, in arbitrariis
vero non ex causa actionis, sed a Judicis
arbitrio sub hac saltem tacita conditione:
Nisi reus jussu Judicis iuxta loquentis
pareat dependent.

189
In exemplo: si egissem contra te rei vindicatione, tuque ad restitutionem rei fuisses condemnatus, et sententia transisset in rem iudicatam, mea quoque in te res et rem meam restitui, nec tamen statim restituisti, possum a te petere illud interesse, sed petitio illa non dependet ex natura rei vindicationis, sed est accidens extrinsecum quod principali actioni non inharet, ideo imploro officium iudicis, ut ex arbitrio suo te condemnet in id, quantum mea in te res, rem meam restitutam non fuisse. § l. i. § l. i.

Plura actionum arbitrariorum exempla non tamen omnia recenset Imperator puta publicianam, Servianam, et quasi Servianam seu hypothecariam, omnes in rem. Praeterea quod metus causa de dolo, de eo, quod certo loco, et ad exhibendum actiones, omnes in Personam. Itaque publiciana, Serviana, et quasi sunt arbitrariae; quia in his iudex iubens rem restituere, si non restituitur, condemnatur ex arbitrio ipsius iudicis, cuius officium imploratur, ad interesse. Sic et in actione quod metus causa, ubi reus rem ablatam non restituit, quam dupli poenam sustinet, quam evitare potuisset, si arbitrio iudicis restituisse. Item in actione de dolo: quia et dolosus arbitrio iudicis rem non restituit, quanti interest actorem deceptum non esse, cum nota infamia condemnatur. Item de eo quod certo loco; quia qui certo loco se soluturum constituit, alibi quidem conveniri potest; sed iudex arbitrabitur, quanti interest rei in loco con-

versionis potius, quam in eo, ubi actor experit,
Solvare l. 2. d. 3. f. de eo, quod certo loco.

Denig actio ad exhibendum est arbitraria:
hac datur adversus Possessorem rei, quam tibi
inspiciendam exhiberi postulas, num tua sit
nec ne, si igitur Reus ad exhibendum conden-
natur, nec obtemperaverit, tunc quantum
in litam juratum est, id est, quanti actor
jurato asserit litam et totam causam se asseri-
nare, condemnabitur l. 3. d. 2. f. l. 4. c. ad
exhibendum.

Vides jam quod causa actionis arbitraria
sunt contemptus Judicis et contumacia,
si enim quis a Judice iussus fuerit resti-
tuere, Solvare, exhibere & contemp-
serit, imploratur contra suum officium Judicij
vel ex arbitrio ejus, etiam ad interese conden-
natus. Unde plerumque dua sen-
tentia profertur, una de restituendo
et altera, qua contumax aut contemp-
tor illius Sententia ad poenam vel inter-
ese condemnatur.

Ceterum plura sunt alia actionum genera,
alia enim dicuntur perpetua, et alia tem-
porales. Perpetua de jure antiquo
dicebantur, quae sine ulla temporis praefixio-
ne proponi poterant, et tales erant quae ex
Lege iz. tabularum, vel ex Senatus Consulto
descendebant, hodierno tamen jure, ne-
lites evaderent immortales, his actionibus
certi termini sunt praefixi, nempe tot anni,
quibus per praescriptionem eliditur jus
alienum; tunc enim per consequens ex-
tinguitur et actio. Tollitur autem jus
alienum in re mobili per praescriptionem
3. annorum: in re immobili inter praesent-
es per 10. inter absentes per 20. annorum

191
prescriptionem; ubi vero deest titulus, vel
prescribendum est contra personam privilegia-
tam requiruntur 20. vel 40. anni ordinari-
que propter hodie actiones perpetua dicun-
tur, quae durant tempore longissimo, h. e. sal-
tem 30. vel 40. annis, sive de re sit actio rea,
lis, sive personalis.

Temporales sunt, quae ex juris dispositione
durant ad certum determinatum tempus minus 20.
annis, quales sunt actiones praetoriae, quae
intra annum terminantur, eo quod et Praetor
jurisdictionis non nisi annualis fuerit; Ex-
cipiuntur, nisi sint rei persecutoriae; nam et
haec sunt perpetuae, ut patet ex actione vi
bonorum raptorum de calumniatoribus,
quod melius causa, furti manifesti c. v.
l. 35. in pr. ff. de oblig. et act.

Quorsus actiones aliae sunt transitoriae ad
haeredes, aliae non transitoriae, transitoriae
sunt, quae etiam ipsos haeredes afficiunt;
uti praeter actiones, quae fluunt ex iure
reale omnes illae actiones sunt, quae pro-
ficiuntur ex contractu vel quasi con-
tractu, quae tam activae, quam passivae tran-
seunt ad haeredes, hoc est: dantur heredi-
tibus v. g. creditoris, contra haeredes debitoris.

Non transitoriae sunt, quae ipsos haeredes non
afficiunt, quales sunt personales; quae non
modum ex iniuria maleficia suos tenent thulha-
res, sic et una morte thulhorum extinguun-
tur, nisi ex delictis defuncti aliquid ad
haeredes pervenerit; aut cum eo adhuc vi-
vante lis iam sit contestata l. unie. c.
ex delict. defunct. Ceterum spectat
iure canonico transit actio orta ex delicto
contra haeredes delinquentis, si, et quatenus

192
est rei persecutoria c. 5. de rapl. etc.
fin. de sepult.

Caput 9. num.

De alijs terminis Juris magis usualij
ac Scitu magis necessarijs secundum
Ordinem Alphabeticum.

A.

Acceptilatio est Solutio civilis id est: ma-
gistraria Solutio d. j. Instil. quibus modis toll.
Sed enim per interrogationem et Responsio-
nem: ut habesne acceptum, quod per
stipulationem tibi promisi, vel debui?
et tu respondeas, habeo, acceptum fero
Ulpian. in l. pluribus de acceptil.

Accessio vel naturalis vel artificialis
est, ad illam pertinet factura, alluvio
ad hanc plantatio, satio, scriptura
Actio ex crimine nascentes civiliter inten-
tata est ea, qua non ad publicam vindictam,
sed ad proprium commodum, V. G. ad rem recu-
perandam agitur.

Actio quanti minoris est ea, qua datur Emp-
tori qui rem vitiosam, si praevisisset vitium ejus-
dem, si minoris pretio, vel quanti mino-
ris emisset eam, repetere possit l. i. de
edictis edicto. Durat tantum per annum.

Actio redhibitoria est ea, qua datur Emp-
tori contra venditorem, ut ad morbidum, vel
aliam rem vitiosam, quam quis cognito vitio
non emisset, recipiat pretium, ejus restitu-
at. Tollitur, eademque praescribitur contra
Emplorem Sex Mensibus computandis à die, quo
Empitor vitium rescivit l. Sciendum, cum sex ff
de edictis edicto.